

documentat directament en les llengües germàniques conegudes històricament, cosa que no és una afirmació gaire radical quan ignorem tant de llurs fases antigues. En tot cas, però, que les dades conegudes donen una base per postular-ne l'existència, és un fet que cal acceptar.

L'escandinau ant. *berjask* 'batre's, lluitar' forma part d'un grup lexical germànic, general en la família i amb clara arrencada indoeuropea, cf. el compost isl. ant. *bardage* 'batalla' i el passat *barða* 'vaig colpir, batre' pretèrit del verb *berja*; aquest té les formes normals paral·leles en anglo-saxó i b. i a-al. antics (a-al. ant. *berjan* 'pegar', etc.), mentre que la *a* reapareix en el substantiu fem. *bar* 'palenc', que ja es documenta en a-al. mj., etc. Aquesta família de mots apareix amb sentits semblants a la major part de les famílies de la gran nissaga, almenys en el sentit de 'partir', 'ferir', el cèlt. *bar-*, el ll. *ferire*, o bé evolucions clares i bastant pròximes d'aquest sentit com l'indo-irani comú *b(h)arvati* 'consumir', 'ferir' (avui 'tallar' en persa modern), en grec hi ha tota una munició de mots derivats o molt dialectals (*φάρω* 'partir' en l'*Etym. Magnum*)⁷ i ja en el primer llibre d'Heròdot llegim *φάρ-σοι* 'les dues meitats en què es parteix una ciutat' (I, 180.1, 186.4). Hi havia, doncs, ampla base per a la creació d'un *BARO, -UNS, 'home lluitador', 'home lliure apte per a les armes' en l'ur-westgermanisch, i d'allí pogué passar al llatí vulgar dels legionaris romans.

Amb més o menys decisió, amb reserves de vegades molt considerables, que arriben sovint a una marcada mesura d'escepticisme vacil·lant, aquesta possibilitat ha estat admesa per tots els romanistes, i ha estat més comú que una explicació etimològica així (en termes implícits o més o menys explícits) predominés sobre l'explicació llatina. Veg. sobretot M-L., *Roman. Namenstudien* I, 85, i REW, 962, amb la bibliografia allí citada, partint del llibre de K. A. Westerblad, *Baro et ses dérivés dans les langues romanes*, Uppsala, 1910, cf. Ant. Thomas *Rom.* XI, 139-141. Segurament, però, l'exposició més ponderada és la de Settegast, que (tenint-ho en estudi des de 1883, *RForsch.* I, 240-2) en la ZRPb. xxxvii, 1913, 186-195, admet l'origen germànic, com M-L., però posant de relleu que el mot invasor es confongué del tot amb el ll. popular BARÓ, -ONIS, l'existència del qual ha estat ben comprovada des de data antiga, i que constitueix la font preponderant en italià.

A Itàlia, en efecte, i més en el Nord, existeix tota la gamma d'accepcions del romànic comú, però la predominant en la llengua comuna és la de 'brètol, trapella' (que pot arribar fins a 'miserable, canalla'). Que ja en l'arcaic Lucili aparegui el mot llatí és, en veritat, ben dubtós i com que d'ell no en tenim més que una cita de Festus, i en aquesta llegim VARO, -ONIS, sembla més aviat que ací tinguem un derivat del ll. VARUS 'garrell', si bé potser pres com a símbol de rusticitat. De tota manera ja hi ha *baro* amb *b* en els mss. de Ciceró i en els de Petroni, i ací no podem dubtar de la connexió amb el mot italià. És l'home de formació descuidada, especialment aquell en qui la

torça física predomina sobre la intel·lectual, sense que hagi de ser un neci.⁸ Vegeu els detalls en l'excel·lent exposició llatina de Wölfflin, *ALLG*, 13-14; IX, 466, i *Münchener Sitzber.*, 1894, 105-6, fundant-se en l'estudi de D. Riccoboni, *Barone e vocaboli affini* en els *Atti dell'Istituto Veneto di Sci.* VII, VI, 1894-5. Els estudiosos posteriors han variat un poc en totes dues direccions.⁹

La darrera evolució semàntica és la concreció com a nom d'un escaló en l'escala nobiliària. Això partí certament de França; i en castellà fou certament una importació tardana, que les *Partidas* consideren mot netament estranger, i això diuen encara Cartagena en el S. xv (*DHistAc*) i també el lexicògraf anònim de c. 1450 estudiat per Huarte (*RFE* xxxv, 333) el mira com a propi de França i Anglaterra, mentre que Cervantes i els seus coetanis ho empenen com a mot acceptat. En realitat, però, foren el Principat i el Regne de València els qui abraçaren resoltament aquest ús, ja abans, de manera que això ja està (en camí almenys) en el passatge del *Fèlix* Lullia que cita *AlcM*, i és sobretot des del català que degué passar a Castella.

DERIV.: *Baronessa* [S. xv, *AlcM*]; *barona* [*AlcM*]. *Baronia* [princ. S. xiv, Muntaner; *baronial*, *DFa* o *baronal*, *AlcM*]. *Baronil* 'viril' [fi S. XIII, *Vides Ross.*, f.º 5], al costat del qual hi ha algun testimoni ja antic de *baronivol* [*AlcM*]; en l'adverbi *baronilment* [*Vides Ross.*, 200r1, etc.]; Lull, *Meravelles* III, 50, i d'altres en *AlcM*, al costat de *baronivolment* que no és gens rar [Muntaner, etc.]. *Baronet*, de l'angl. *baronet*. Del sentit figurat de 'corda que sosté fermament el timó' [1331 i 1465, *AlcM*] deriva *abaronar* que ja figura en el primer d'aquest docs. Un antic derivat és *barnatge*, síncope de *baronatge* 'valentia', 'grup de barons', que en oc. ja es documenta cap a 1200 (*Dalí d'Alvernhe*, *Crozada*, *St. Honorat*, vegeu el glossari d'Appel) i també apareix en català medieval (crec en Cerverí, etc.), i des del cat.-oc.-fr. passà al cast. ant. (*barnage* Alex., 920, 1693; Alf. XI, 979, *barnax* Cid).

¹ «Faciatis directum ad iudicium ad *baronis* hominibus qui per directum iudicent», doc. de c. 1050 (Balari, *Orig.*, 497, n. 10). — ² En la caverna dels usurers *condemnats* «un autre loc tenebrós, qu'era ples de *barós* e de femnas que manjavan lurs lengas --- renoviers dels avers ---». «Home mascle i robust»: «sí eran 100 *barós* parlans del comensament del mon tro aras, e cascús avia 500 lengas de fer, non porian nomnar las penas totes d'ifern», Appel, *Chrest.*, 117.31, 83. — ³ És un significat dialectal del textos de l'E. i el NE., que ha deixat alguna continuació en l'anglès jurístic i heràldic, explica el publicador Benary, p. 125. — ⁴ Cuervo, *RH* II, 11, i 14-15. — ⁵ El judeo-castellà ha mantingut la distinció oral entre *v-* i *b-*, i no obstant s'observa que en el Pentateuc de Constantinoble de 1547 *varon* s'escriu amb wau hebrea. Però ja el fet que, com nota Cuervo, *l. c.*, sigui aquest l'únic mot on no s'empra un *ba* (i d'altra banda llavors es troben for-